

Jindřiška FANTOVÁ, *Školní fase z Třebońska v 1. polovině 19. století*, České Budějovice 2008 (bakalářská práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 36 s. + 60 s. příloh.

Posudek vedoucí bakalářské práce

V zorném poli současné novověké diplomatiky se v posledních několika desetiletích stále častěji objevuje problematika pramenů tzv. hromadné povahy a jejich studia, případně jejich edičního zpracování. Ze starších prací připomeňme alespoň velmi cenné edice nejstarších zповědních seznamů od E. Čáňové, jimiž navázala na starší ediční podnik J. V. Šimáka, edice Berní ruly a Tereziánského katastru, případně edici soupisů poddaných podle víry či seznamů konzumentů soli zpracovávané širšími autorskými kolektivy, z nejnovějších pak alespoň edici soupisů židovského obyvatelstva Čech, vznikající pod vedením I. Ebelové. K diskutovaným problémům patří nejen diplomatické hodnocení tohoto typu pramenů, ale také období, do kterého je „únosné“ tyto prameny zpřístupňovat formou klasických edic (E. Maur). Většina uvedených edičních podniků nepřesahovala rok 1800, ale všeobecně se soudí, že cenné jsou všechny prameny hromadné povahy vzniklé v tzv. předstatistickém období, čili asi do poloviny 19. století.

Předkládaná bakalářská práce Jindřišky Fantové se věnuje jednomu z mnoha druhů dochovaných pramenů hromadné povahy. Jde o tzv. školní fase, na jejichž význam a informační hodnotu upozornil již v 70. letech minulého století např. J. Hanzal ve svých studiích o českém nižším školství v tereziánsko-josefinském období. Školní fase představují druh povinně sestavovaných periodických hlášení o stavu škol a hmotném i finančním zabezpečení jejich chodu i učitelstva. Někdy bývá jejich součástí soupis dětí, které školu navštěvovaly. Fase byly vypracovávány nižšími složkami školské správy pro vyšší správní instance. Význam fasí spočívá především v pravidelnosti jejich vypracování a také v plošnosti jejich dochování. Úkolem Jindřišky Fantové bylo dohledat a pokud možno zkompletovat soubor fasí pro správní obvod třeboňského děkanátu a takto sestavený soubor fasí edičně zpracovat.

Práce je členěna do pěti kapitol. Po úvodním stručném přehledu literatury a dosavadních výzkumů se v první kapitole autorka věnuje otázce dochování tohoto pramene a jeho dostupnosti pro badatelské i ediční zpracování. Je třeba ocenit její vytrvalost a pílí při hledání dochovaných fasí z Třebońska, neboť byla nucena navštívit více stupňů archivů, než se jí podařilo nalézt dostatečně reprezentativní soubor. Druhou kapitolou vymezuje autorka studovanou problematiku věcně a místně, všímá si stavu školství ve studovaném období v Čechách, zejména jižních, a nezapomíná ani na stručné biogramy třeboňských duchovních správců, pod jejichž správním dozorem fase vznikaly. Kapitola třetí přibližuje život českého učitelstva v první polovině 19. století tak, aby bylo patrné, čím mohou informace ze školních fasí přispět k obohacení našich poznatků o něm. Ve čtvrté kapitole se autorka věnuje vlastnímu diplomatickému rozboru školních fasí a to jejich vnějších a vnitřních znaků, včetně dobových proměn jejich formuláře. Pátá kapitola se zabývá obsahovým rozбором školních

fasí z Třebońska a je vnitřně členěna podle pěti časových skupin fasí. Tyto skupiny se od sebe lišily nejen obsahem, ale i formálně, na což autorka upozornila, a proto se mimo rámec zadání své práce soustředila i na normativní zásahy, které tyto změny ve struktuře a obsahu dokumentů ovlivňovaly. Autorčiny postřehy o vztahu mezi normami a jejich praktickým uplatňováním učiteli v procesu tvorby fasí svědčí o smyslu pro diplomaticky zaměřené zkoumání. V závěru autorka shrnuje své poznatky a podává stručné hodnocení školních fasí z diplomatického a správního hlediska.

Nedílnou součástí práce jsou rozsáhlé přílohy, z nichž zvláště cenné je ediční zpracování školních fasí z Třebońska dochovaných z let 1812 až 1866, které bylo součástí zadání práce. Pro edici byla zvolena metoda transliterace a forma tabulky, která se nejvíce blíží autentické podobě zpřístupňovaných dokumentů. Autorka zde musela prokázat nejen velmi dobrou paleografickou průpravu, ale též výborné jazykové vybavení, protože téměř všechny dokumenty byly psány v němčině a tudíž kurentem. Text edice byl opatřen textovými poznámkami, které upozorňují na některé jeho zvláštnosti. Od poznámek vysvětlujících bylo vzhledem k obsažnosti úvodní studie upuštěno. Součástí edice je rovněž ediční poznámka, objasňující použité technické postupy editorky, dále seznam v edici užívaných zkratk a také rejstříky, které usnadňují orientaci v textu edice. Pro snazší prostorovou orientaci autorka připojila mapku třeboňského děkanátu. Pro srovnání s edicí mladších dokumentů poslouží zejména tištěný vzor fase z roku 1857. Názorný doplněk představují ukázky fasí z let 1818 a 1866 a také vyobrazení vybraných pečeti a razítek používaných na fasích z Třebońska. Lze tedy říci, že přílohy k edici byly zvoleny velmi vhodně a s ohledem na diplomatickou povahu pramene.

Bakalářská práce Jindřišky Fantové *Školní fase z Třebońska v 1. polovině 19. století* plně vyhověla zadání a v některých směrech dokonce poskytla i cenné poznatky navíc. Lze ji tedy považovat za zdařilou, a proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji stupněm **v ý b o r n ě**.

Pelhřimov, 18. srpna 2008

Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.
Martínková